

Sosyal Bilimler Dergisi - Journal of Social Sciences

ISSN 2146-4561

Aralık/December 2019, 9 (18): 88-102

Aday Öğretmenlerin Çevre Sorunlarına Yönelik Tutumlarının Belirlenmesi

Identification of the Teacher Candidates' Attitude Toward Environmental
Issues

Aytekin KARBEBYAZ

Milli Eğitim Bakanlığı, Yıldızeli İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü Şube Müdürü
e-posta: aytekinarbeyaz@gmail.com
Orcid: 0000-0002-1483-5581

Bahattin ÖZDEMİR

Milli Eğitim Bakanlığı, Yıldızeli İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü Şube Müdürü
e-posta: bahattin.bilsem@gmail.com
Orcid: 0000-0001-7569-1975

Murat KURT

Doç. Dr., Amasya Üniversitesi, Amasya, TÜRKİYE
e-posta: muratkurt60@hotmail.com
Orcid: 0000-0003-1155-9339

Makale Bilgisi/Article Information

Makale Türü/Article types: Araştırma Makalesi/Research Article

Geliş Tarihi/Received: 15 Mayıs 2019/15 May 2019

Kabul Tarihi/Accepted: 18 Aralık 2019/18 December 2019

Yayın Sezonu/Pub Date Season: Aralık 2019/December 2019

Atıf/Cite as: Karbeyaz, Aytekin, Özdemir, Bahattin ve Kurt, Murat (2019), Aday Öğretmenlerin Çevre Sorunlarına Yönelik Tutumlarının Belirlenmesi/Identification of the Teacher Candidates' Attitude Toward Environmental Issues, *Sosyal Bilimler Dergisi*, 9 (18), 88-102, doi:<https://doi.org/10.31834/kilissbd.566023>

Rights reserved.
For Permissions
sbedergi@kilis.edu.tr

ADAY ÖĞRETMENLERİN ÇEVRE SORUNLARINA YÖNELİK TUTUMLARININ BELİRLENMESİ

ÖZ

Küreselleşen dünyada görülen bilim ve teknoloji alanında ilerlemesine karşın ister istemez çevreye yönelik olumsuz etkileri de olmaktadır. Bu açıdan düşünüldüğünde etkinin en aza indirilmesi için bireylerin çevre konusunda bilinçlendirilmesi gerekmektedir.

Bu çalışmada göreve yeni başlayan aday öğretmenlerin çevre sorunlarına yönelik tutumları araştırılmıştır. Çalışmada nicel araştırma yaklaşımı içerisinde olan tarama modeli kullanılmıştır. Araştırma 2018-2019 eğitim öğretim yılı Sivas ilinin Yıldızeli ilçesinde çeşitli branşlarda göreve yeni başlayan aday öğretmenler üzerinde gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın evrenini 73 aday öğretmen oluşturmuştur. Örneklem olarak evrene ulaşılmaya çalışılmış ama 55 aday öğretmen çalışmaya dâhil olmuş ve bu da evrenin % 75.3'lük kısmına denk gelmektedir. Verileri elde etmek için Aksu (2009) tarafından geliştirilen “Çevre Sorunlarına Yönelik Tutum Ölçeği”nden yararlanılmıştır. Verilerin analizinden SPSS 20 paket programından faydalanılmıştır.

Çalışmanın sonunda araştırmaya katılan aday öğretmenlerin çevreye duyarlı olduğu, kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere nazaran biraz daha fazla çevreye duyarlı olduğu, ilçe merkezinde görev yapan aday öğretmenlerin belde ve köyde görev yapanlara nazaran çevreye biraz daha fazla duyarlı olduğu ve ilkokullarda görev yapan aday öğretmenlerin diğer kademelerde görev yapan öğretmenlere göre çevreye biraz daha fazla duyarlı olduğu belirlenmiştir.

Anahtar kelimeler: Aday Öğretmen, Çevre Sorunları, Tutum.

IDENTIFICATION OF THE TEACHER CANDIDATES' ATTITUDE TOWARD ENVIRONMENTAL ISSUES

ABSTRACT

Attitude the improvements on science and technology in this globalizing world have, unavoidably and inadvertently, negative effects on the environment. From this perspective, it is necessary to raise the awareness of the common people of the environment in order to minimize the afore-mentioned effects.

In this study, newly appointed teachers' stance and attitude with respect to the environmental issues was investigated. In the study, wardriving model of the quantitative approach was conducted. The study was carried out in 2018-2019, during the academic year contacting a number of newly appointed teacher candidates in Yıldızeli, Sivas. The target population of the study involved 73 of teacher candidates. It was intended to contact all of the target population, but only 55 of the teacher candidates participated in the study, and that's equal to %75.3 of

the target population. “The attitude scale for the environmental issues” by Aksu (2009) was put to use to collect the data. SPSS 20.0 software was used to analyze the data.

In conclusion, it is fathomed out that the teacher candidates were sensitive towards the environment, the schoolmistress’ were more sensitive to the environment than the schoolmasters, the teachers working in the county town are more sensitive to the environment than the teachers working in towns or villages, and the primary school teachers are more sensitive to the environment than the secondary school teachers and such.

Keywords: Teacher Candidate, Environmental Issues, Attitude

GİRİŞ

Uzayda yaşam için uygun koşulların olmaması nedeniyle biyolojik varlıklar için yaşanamaz bir yer olarak görülmekte ancak Dünya’da ise yaşam koşullarının uygun olması sebebiyle içerisinde hayatı barındıran bir gezegendir (Buluç, Yamaç ve Altan, 2012:120-131). Çünkü canlıların hayatlarına devam edebilmeleri için onlara has yaşam koşullarının olması gerekmektedir. Besinin, suyun, havanın canlılar açısından hayati önemi bulunmaktadır. Bu değişkenler açısından düşünüldüğünde bu koşulları Dünya gezegeni sağlamaktadır. Böyle olunca içinde yaşayan canlılardan özellikle de insanoğlu Dünya Gezegeni’ne gereken hassasiyeti göstermek zorundadır.

Çevre, Kaşot’a (2017:V) göre bütün canlıların hayatları boyunca biyolojik, fiziki, kültürel ve sosyoekonomik açıdan kurdukları ilişki bütünü olarak ifade edilmektedir. İnsanoğlu çevresi ile yoğun bir şekilde etkileşim halindedir ki insanoğlunun yaşamını sürdürebilmesi için bu durum mecburidir. Dünya’da yaşayan insan toplulukları açısından bakıldığında ise onlarca insan topluluğu Dünya’nın belli bölgelerinde hayatlarını sürdürmektedirler. Bu topluluklar istek ve arzularını gerçekleştirmek için sürekli birbirleri ile bir yarış içerisinde olmaktadır. Bu yarış bir araba, bir ilaç, yeni bir telefon ya da üst düzey bir silah sistemi biçiminde olabilmektedir. Bu yarış aralıksız devam etmektedir. İşte bu noktada bu yarışın gerekleri olan araç gereçlerin üretilmesi için Dünya’da var olan hammaddeye ihtiyaç duyulmakta ve bunların işlenmesi için fabrikalar kurulmaktadır. Bu hammaddenin çıkarılmasından işletilmesine ve oradan pazarlanmasına kadar geçen süreç içerisinde çevre süregelen bir şekilde olumsuz etkilenmektedir. Çevre kirliliği, Kaşot’a (2017:3) göre insanların çevreyi bozucu eylemlerinin hepsidir. Bunun en büyük nedeni ise küresel güçlerin üstünlük yarışı için gerekli olan enerjidir.

İnsanlar için bilhassa enerji vazgeçilmezdir. Özellikle de Çin ve Hindistan hızlı gelişen sanayisinin karşısında enerji ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Önceden de bahsedildiği gibi ülkeler devamlı birbiri ile bir yarış içerisinde. Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa Birliği Avrasya ve Orta Doğu ülkelerinde bulunan petrol ve doğal gaz kaynaklarını ele geçirmek için bir yarış içerisinde (Harunluoğulları, 2017:147). İnsanlar bu yarışta üst seviyelere çıkabilmek için en çok enerjiye ihtiyaç duymaktadır. Bu enerji doğal kaynakları (baraj, rüzgar tribünü...) veya fosil yakıtlarını kullanarak ya da nükleer reaktörler kurarak karşılanmaya çalışılmaktadır. Bu durumda enerji elde etmede kullanılan yöntemlerden çevreye zararı en az olan doğal kaynakların (baraj, rüzgâr tribünü...) kullanılması arzu edilen metotlardır. Çevreye zarar veren enerji kaynaklarının kullanılması neticesinde küresel ısınma meydana gelmekte, buzullar erimekte ve denizlerin, okyanusların su seviyesi yükselerek birçok yerin sular altında kalmasına sebep olmaktadır. Çevre kirliliği hava, su ve toprağın insanoğlunun çeşitli faaliyetleri sonucunda meydana gelen atıklar sebebiyle olumsuz biçimde bozulmasıdır (Karaman, 2006:130). Çevre kirliliği böylece artarak insan sağlığını olumsuz bir şekilde etkilemekte ve tabiatın dengesini bozmaktadır (Demirbaş ve Pektaş, 2009:196). Gelecek nesillere daha iyi bir çevre bırakılması açısından ciddi tedbirlere başvurulması zorunludur. Ülkeler tarafından imzalanan uluslararası antlaşmaların yanında kendi vatandaşlarına da çevreyi kirletmeleri durumunda ciddi yaptırımlar uygulamaktadır. Uluslararası Çevre mevzuatının oluşturulmasından sonra Türkiye'nin de içerisinde bulunduğu birçok ülke kendi mevzuatlarına gerekli yaptırım maddeleri koymuşlardır (Hatipoğlu, 2016:80). Ancak yapılan bu yaptırımlar tek başına çözüm olmayabilmektedir. Bu nedenle çevremizi iyi korumamız için bireylere bu konuda eğitim verilmesi gerekmektedir. Çevre sorunlarına farklı çözümler ileri sürülse de bu sorunların meydana gelmeden çözülmesi istenilen durumdur ve bu da eğitimle sağlanabilir (Şimşekli: 2004:84).

Öcal (2013:335)'a göre çevreye yönelik olumlu tutumlara sahip bireyler için çevreye yönelik aktif katılım gösteren bireylerin yetiştirilmesi zaruridir. Kaşot (2017:6) ise çevre eğitiminin ana felsefesini, bilim ve teknolojinin gelişmesiyle doğru orantılı bir şekilde ortaya çıkan ve dünyaya zarar veren büyük çevre problemlerinin eğitimle baş edilebileceğini ifade etmektedir. Kaşot (2017:6)'a göre çevre eğitiminin ana amaçları şunlardır;

- Bilinç: Birey ve toplumun çevreye karşı duyarlılıklarını geliştirmek,
- Bilgi: Çevre sorunlarının çözümü bağlamında yönetsel ve diğer süreçleri tanıtmak,

- Tutum: Bireylerin ve toplumun çevre için belirli değer yargılarının çevrenin daha iyi olması bağlamında katılım isteği kazanmalarını sağlamak,
- Beceri: Çevre sorunlarının önüne geçebilmek için bilim ile teknolojiyen faydalanmak ve uzmanlaşma sağlamak.

Bununla birlikte, Öğretmenlik eğitiminde çevre eğitiminin amaçları, Tiflis Bildirgesinin amaçlarına uygun olacak şekilde maddelere ayrılmıştır (Kaşot (2017:13):

- Öğretmenlere ileriki nesiller için çevreyle ilgili sorumluluk duygusu vermek ve bütünsel bir bakış açısı elde etmelerini sağlamak,
- Öğretmenlere devam ettirilebilir kalkınma, çevre bütünlüğü ile ilgili karmaşık ilişkileri anlamlandırmalarına imkân vermek,
- Öğretmenlere her seviyede ekonomik ilerleme politikalarının sebep olacağı çevre sorunlarını anlamalarını sağlamak,
- Öğretmenlerin çevreye karşı sorumluluk ve değer yargılarının oluşumunu sağlamak, çevresel katılıma motive etmek,
- Öğretmenlerin sosyo-kültürel kalkınma ve bunun neticesinde meydana gelebilecek çevresel sorunları olası çözüm yolları ile ilgili bilgi kazanmalarını sağlamak,
- Öğretmenlere toplumun her kesimi için örgün ve yaygın eğitimin gereklerini anlatmak,
- Öğretmenlere çevre eğitiminin çok disiplinli bir konu olduğunu anlamalarını sağlamak ve bu istikamette beceri elde etmeleri ve geliştirmelerine imkân vermek,
- Öğretmenlerin öğrencilerle yapacakları iletişimde gereksinim duydukları pedagojik bilgileri vermek,
- Öğretmenlerin bilgi ve becerilerinin gelişimini sağlamak için devamlı öğrenmeleri gerektiğini anlatmak, Şeklinde ifade edilmektedir.

Öcal'a (2013:336) göre öğretmen adaylarının elinde geleceğimiz olan çocuklar şekillenmektedir ki bunun için öğretmen adaylarının çevreye dönük tutumlarının belirlenmesi önemlidir. Almyazında konusu çevre olan birçok araştırmaya rastlanmıştır. Şama (2003:107) ve Aksu (2009:65) yaptıkları çalışmalarda kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre çevre tutum puanlarının daha yüksek çıktığını ortaya koymuşlardır. Timur ve Yılmaz (2011:315); Öcal (2013:347) tarafından yapılan çalışmalarda, öğretmen adaylarının çevre bilgi seviyelerinin orta düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Genç ve Genç (2013:16) yaptıkları araştırmada ise sınıf öğretmenliği bölümü öğrencilerinin çevreye yönelik tutumlarının istenilen düzeyde olduğunu belirlemişlerdir.

Dünya nüfusu git gide artmakta ve buna bağlı olarak çevreye verilen zarar da daha yıkıcı hale gelmektedir. Yapılan bu çalışma ile ülkenin çeşitli yörelerinden gelerek mesleğe atanan öğretmenlerin çevreye yönelik tutumlarını belirleyerek daha iyi bir Dünya için öğrencilere verilecek eğitime katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

Bu çalışmanın amacı aday öğretmenlerin çevre sorunlarına yönelik tutumlarını belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda oluşturulan problem cümlesi “Aday öğretmenlerin çevre sorunlarına yönelik tutumlarının ortalama puanları nasıldır?” şeklindedir. Bununla birlikte aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. Aday öğretmenlerin çevre sorunlarına yönelik tutumlarının ortalama puanları nasıldır?
2. Aday öğretmenlerin çevre sorunlarına yönelik tutumlarının ortalama puanlarında cinsiyetleri açısından anlamlı bir farklılık var mıdır?
3. Aday öğretmenlerin çevre sorunlarına yönelik tutum ortalama puanlarında görev yapılan yerleşim yerleri açısından anlamlı bir farklılık var mıdır?
4. Aday öğretmenlerin çevre sorunlarına yönelik tutumlarının ortalama puanlarında görev yapılan öğretim kademesi açısından anlamlı bir farklılık var mıdır?

1.YÖNTEM

1.1. Araştırma Deseni

Bu çalışmada aday öğretmenlerin çevre sorunlarına yönelik tutumlarını belirlemek için nicel araştırma yaklaşımı içerisinde yer alan tarama yöntemi kullanılmıştır. Nicel araştırma, bir araştırmada gerçekliğin araştırmacıdan bağımsız olduğunu, gerçekliğin kendisi dışında var olduğunu söyleyen ve verilerin nesnel olarak gözlenip elde edilmesi sonra analiz edilmesi gerektiğini vurgulayan araştırma yaklaşımıdır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2014:12). Tarama modeli bir konu veya bir durumla ilgili kişilerin tutum, yetenek, beceri ve ilgi gibi özelliklerini tespit edildiği ve diğer araştırmalara göre daha büyük örnekleme çalışıldığı bir araştırmadır (Büyüköztürk ve diğerleri, 2014:177).

1.2. Evren ve Örneklem

Araştırma 2018-2019 eğitim öğretim yılının birinci döneminde Sivas ilinin Yıldızeli ilçesinde çeşitli branşlarda göreve yeni başlayan aday öğretmenler üzerinde gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın evrenini 73 aday öğretmen oluşturmaktadır. Aday öğretmen üniversitelerin ilgili

bölümlerinden mezun olanlar arasından 657 Devlet Memurları Kanununun 48. maddesinde bahsedilen şartlara ek olarak yönetmelikle belirlenen üniversitelerin ilgili bölümlerinden mezun olan, Bakanlıkça veya Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezince yapılan sınavda başarılı olanlar içerisinde seçilen kişiler atanırlar. (Milli Eğitim Temel Kanunu, 11973:5109) Örneklem olarak tüm evrene ulaşılmaya çalışılmış bu amaçla bütün aday öğretmenlerle görüşülerek ölçek formu verilmiştir. Ancak 55 öğretmen tarafından form tam olarak doldurulmuştur. Bu da evrenin % 75.3'lük kısmına denk gelmektedir. Aday öğretmenlerin demografik bilgileri aşağıda verilmiştir:

Tablo1: Aday Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

Katılımcılar	Erkek		Kadın	
	f	%	f	%
	17	30.9	38	69.1

Tablo1'de sunulan veriler incelendiğinde katılımcıların çoğunluğunun (% 69.1) kadın olduğu görülmektedir.

Tablo2: Aday Öğretmenlerin Görev Yerine Göre Değişimi

Görev Yeri	f	%
İlçe merkezi	11	20
Belde	3	5.5
Köy	41	74.5

Tablo 2'de sunulan veriler incelendiğinde öğretmenlerin çoğunluğunun köyde (% 74.5) görev yaptığı görülmüştür.

Tablo3: Aday Öğretmenlerin Görevli oldukları Okul Kademesi Açısından Dağılımı

Görev Yapılan Okul Türü	f	%
Okul Öncesi	9	16.4
İlkokul	4	7.3
Ortaokul	35	63.6
Lise	7	12.7

Tablo 3’de sunulan veriler incelendiğinde ilçede görev yapan aday öğretmenlerin çoğunluğunun ortaokulda (% 35) çalıştığı görülmektedir.

1.3. Verilerin Toplanması

Araştırmacılar tarafından Milli Eğitim Müdürlüğüne verilen izin çerçevesinde okul müdürlükleri ile görüşme gerçekleştirilmiştir. Bu sırada okulda bulunan aday öğretmenlere ölçek formu verilerek doldurulması istenmiştir. Ölçek formu doldurulurken aday öğretmenden gelebilecek soruların olabileceği düşüncesi ile okulda bulunulmuştur. Sonra ölçek formu öğretmenden teslim alınmıştır. Okulda eğer o anda aday öğretmen bulunmuyor ise ders saatleri okul müdürlüğünden alınarak öğretmenin okulda bulunduğu zaman aralığında okula gidilerek form doldurtulmuştur. Formun doldurulması için ortalama her okulda 3 0 dk beklenmiştir.

1.4. Veri Toplama Aracı

Çalışmada veriler, Aksu (2009:78) tarafından gerekli literatür taraması yapıp ardından alanında uzman öğretim üyesinin de görüşleri alınarak geliştirilen “Çevre Sorunlarına Yönelik Tutum Ölçeği” ile elde edilmiştir.

Aksu (2009:78) tarafından hazırlanan bu ölçekle ilgili hazırlık aşamaları ile ilgili şu çalışmalar yapılmıştır: Bu ölçeği hazırlayan araştırmacı tarafından öncelikle konu ile ilgili gerekli alanyazın taranmış ve 26 maddeden meydana gelen çevre sorunlarına yönelik tutum ölçeği hazırlanmıştır. Hazırlanan bu maddeler alanında uzman öğretim üyelerince incelenmiş ve araştırmacıya gerekli dönütler verilmiştir. Bu dönütler çerçevesinde ölçek üzerinde gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Sonra 100 öğretmene bu ölçek uygulanmıştır. Veriler SPSS 14 paket yazılımı kullanılarak analiz edilmiştir. Yapı geçerliliğini irdelemek için faktör çözümlemesi gerçekleştirilmiştir. Ölçeğinin KMO değeri 0,789 ve Barlett değerinin ise 309,623 çıktığı tespit edilmiştir. Buna göre bu ölçekten en yüksek puan 55, en düşük puan 11 alınabilmektedir.

1.5. Verilerin Analizi

Bu çalışmada aday öğretmenlerden elde edilen veriler SPSS 20 bilgisayar programından yararlanılarak analiz edilmiştir. Analizde öncelikle verilere normallik testi yapılmış ve neticesinde verilerin normal dağılım gösterdiği görülmüştür (Tablo 4). Bu nedenle analizlerde bağımsız gruplar için t testi ve tek yönlü varyans (One Way Anova) testi kullanılmıştır. Elde edilen sonuçların yorumlanmasında .05 değeri anlamlılık düzeyi olarak belirlenmiştir. Ayrıca veriler yüzde ve frekans şekilde betimlenmiştir.

Tablo 4: Normallik Test Sonuçları

Normallik Testi	
Mean	4.416
Sd	.052
Skewness	-.216
Kurtosis	-.499
Shapiro-Wilk p değeri	.084
Shapiro-Wilk df değeri	55

Tablo 4 incelendiğinde yapılan normalite testinin (Shapiro-Wilk) anlamlı çıkmadığı görülmüştür ($p > .05$). Buradan verilerin normal dağıldığı söylenebilir. Varyanslar homojendir.

1.6. Bulgular

Araştırmanın birinci sorusu aday öğretmenlerin çevre sorunlarına yönelik tutumlarının ortalama puanı nasıldır? Şeklindedir. Bu problem cümlesine ilişkin bulgular Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5: Aday Öğretmenlerin Çevre Sorunlarına Yönelik Tutum Puanlarının Dağılımı

Katılımcılar	N	\bar{X}	ss
Aday öğretmenler	55	48.58	4.27

Tablo 5’de sunulan veriler incelendiğinde çalışmaya dâhil olan aday öğretmenlerinin çevre sorunlarına yönelik tutum puanlarının ortalamalarının $\bar{X}=48.58$ olduğu görülmüştür.

Araştırmanın ikinci sorusu “Aday öğretmenlerin çevreye sorunlarına yönelik tutumlarının ortalama puanları cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir? Şeklindedir. Çalışmaya katılan aday öğretmenlerin çevre sorunlarına yönelik tutumlarının ortalama puanlarının cinsiyetleri açısından anlamlı bir fark olup olmadığını tespit etmek için bağımsız gruplar için t testi uygulanarak ortaya çıkan bulgular Tablo 6’da gösterilmiştir.

Tablo 6: Aday Öğretmenlerinin Cinsiyetlerine Göre Tutum Puanlarına İlişkin Bağımsız Gruplar İçin t-Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	\bar{X}	Sd	t	P
Erkek	17	48.18	4.61	.46	.642
Kadın	38	48.76	4.16		

Tablo 6 incelendiğinde çalışmaya dâhil olan kadın öğretmenlerin çevre tutum ortalama puanı (\bar{X} =48.76), erkek öğretmenlerin çevre tutumlarının ortalama puanı (\bar{X} =48.18)'dir ve bu ortalama puanlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Ancak bu tutum puanları karşılaştırıldığında istatistiksel olarak anlamlı bir farka rastlanmamıştır ($p>.05$).

Araştırmanın üçüncü sorusu “Aday öğretmenlerin çevreye sorunlarına yönelik tutum ortalama puanı katılımcıların görev yaptıkları yerleşim yerleri açısından anlamlı bir farklılık var mıdır?” Şeklindedir. Bu amaçla elde edilen verilere tek yönlü varyans (One Way Anova) analizi uygulanmıştır. Bulgular Tablo 7’de ortaya konmuştur.

Tablo 7: Aday Öğretmenlerin Görev Yaptıkları Yerleşim Yerine Göre Tutum Puanlarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Görev Yapılan Yer	N	\bar{X}	Sd	F	P
İlçe Merkezi	11	50.27	4.24	1.65	.199
Belde	3	45.67	1.15		
Köy	41	48.34	4.31		

Tablo 7 incelendiğinde ilçe merkezinde çalışan aday öğretmenlerin çevre sorunlarına yönelik tutum ortalama puanı (\bar{X} =50.27) az da olsa görev yeri köy (\bar{X} =48.34) ve belde olan (\bar{X} =45.67) öğretmenlerden biraz daha fazla çıkmıştır. Ancak bu tutum puanları karşılaştırıldığında istatistiksel olarak anlamlı bir farka rastlanmamıştır ($p>.05$).

Araştırmanın dördüncü sorusu aday öğretmenlerin çevre sorunlarına yönelik tutum ortalama puanı görev yapılan öğretim kademesi açısından anlamlı bir farklılık var mıdır? Şeklindedir. Aday öğretmenlerin çevre

sorunlarına yönelik tutumlarının görev yapılan öğretim kademesi açısından anlamlı farklılık olup olmadığını tespit etmek için tek yönlü varyans analizi uygulanmıştır. Bulgular Tablo 8 'de ortaya konmuştur.

Tablo 8: Aday Öğretmenlerinin Görev Yaptıkları Öğretim Kademesine Göre Tutum Puanlarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Görev Yapılan Öğretim Kademesi	N	\bar{X}	Sd	F	P
Okul Öncesi	9	51	2.82	2.05	.11
İlkokul	4	51.25	5.67		
Ortaokul	35	47.80	4.19		
Lise	7	47.86	4.45		

Tablo 8 incelendiğinde ilkokullarda çalışan aday öğretmenlerin çevre sorunlarına yönelik tutum puanlarının ortalaması ($\bar{X}=51.25$) diğer kademelerde çalışan öğretmenlerden yüksek olduğu görülmekle birlikte, tutum puanları ortalamaları arasındaki bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı ortaya çıkmıştır ($p>.05$).

SONUÇ VE TARTIŞMA

Araştırmaya dâhil olan katılımcıların çevre sorunlarına yönelik tutum ortalaması $\bar{X}= 48.58$ çıkmıştır. Bu da ölçekten alınabilecek en yüksek puanın 55 olduğu bildiğine göre araştırmaya katılan aday öğretmenlerin çevre sorunlarına yönelik oldukça duyarlı olduklarını göstermektedir. Demirbaş ve Pektaş (2009:207) birlikte yaptıkları araştırmada araştırmaya katılan öğrencilerin çoğunluğunun çevreye duyarlı olduklarını ortaya koymuşlardır. Güven ve Aydoğdu (2012:195) birlikte yaptıkları çalışmada araştırmaya katılan kişilerin çevreye belirli düzeyde duyarlı olduklarını bulmuşlardır. Yalçınkaya (2012:148) yaptığı araştırmada öğrencilerin çevreye yönelik yüksek derecede farkındalık gösterdiklerini belirlemişlerdir. Araştırmacıların bulduğu sonuç ile bu çalışmanın sonucu paralellik göstermektedir.

Araştırmaya dâhil olan kadın katılımcıların çevre sorunlarına yönelik tutum ortalaması erkeklere göre biraz daha fazla çıkmıştır. Buradan kadın katılımcıların çevreye daha duyarlı olduğu sonucu çıkarılabilir. Ancak iki puan arasında anlamlı bir farka rastlanmamıştır. Benzer şekilde, Aksu (2009:65) da yaptığı çalışmada araştırmaya katılan erkek ve kadın öğretmenlerin çevre sorunları puanlarının ortalamaları arasında anlamlı bir fark çıkmadığını ortaya koymuştur. Polat (2012:58) tarafından yapılan araştırmada ise kadın öğretmen adaylarının çevre sorunlarına yönelik tutum

puanları erkek öğretmen adaylarından daha fazla çıkmıştır. Şama (2003:107) da yaptığı bir çalışmada kadın öğretmenlerin tutum puanlarının erkek öğretmenlerden fazla çıktığını ortaya koymuştur. Araştırmanın bu sonucunu kadın öğretmenlerin anne adayları olmaları ile ilgili olabileceği şeklinde yorumlamıştır. Çabuk ve Karacaoğlu (2003:196); Ekici (2005); Ünal (2007: vi); Tunç, Ömür ve Düren (2012:231); Karataş'ın (2019:117) yaptıkları çalışmalarda da kadınların erkeklere göre çevre duyarlılıklarının fazla olduğu belirlenmiştir. Bu durum Alica (2017:152) tarafından kadınların doğurmak, beslemek, büyütmek işlevlerini gerçekleştirmesi ve buna istinaden doğa ile sürekli etkileşim içerisinde olması nedeniyle doğaya karşı her zaman kendilerini yakın hissetmiş olabilecekleri şeklinde yorumlanmıştır

Araştırmaya katılan aday öğretmenlerin çevre sorunlarına yönelik tutum ortalama puanı az da olsa ilçe merkezinde çalışan aday öğretmenlerin belde ve köyde çalışan öğretmenlere nazaran biraz fazla çıktığı tespit edilmiştir. Ama gruplar karşılaştırıldığında aralarında anlamlı bir farka rastlanmamıştır. Bu durum ilçe merkezinde yaşayan aday öğretmenlerin kentleşmenin yol açtığı kirlenmeden dolayı çevreyi daha fazla korumayı istemelerinden kaynaklanmış olabilir. Şama (2003:108) yaptığı bir çalışmada, büyük kentlerde yaşayan bireylerin tutum puanlarının daha yüksek çıktığını ortaya koymuştur. Benzer şekilde Şama (1997; akt. Aksu, 2009:39)'nın öğrencilerle yaptığı başka bir çalışmada büyük yerleşim yerlerinde hayatını sürdüren öğrencilerin çevre tutum puanları fazla çıkmıştır.

İlkokulda çalışan aday öğretmenlerin çevre sorunlarına yönelik tutum ortalama puanının az da olsa okulöncesi, ortaokul ve liselerde çalışan öğretmenlere nazaran biraz daha fazla çıktığı tespit edilmiştir. Ancak gruplar karşılaştırıldığında tutum puanları arasında anlamlı bir farka rastlanmamıştır. Bu durum ilkokulda çalışan aday öğretmenlerin lisans eğitimlerinde bu tutumun aşılabilir olabileceği akla gelebilmektedir. Çabuk ve Karacaoğlu (2003) ise birlikte yaptıkları çalışmada Sınıf Öğretmenliği programında okuyan öğrencilerin araştırmaya katılan diğer bölümlerden çevreye daha duyarlı olduklarını tespit etmişlerdir.

Genel olarak yapılan bu çalışmada katılımcıların çevreye duyarlı olduğu, cinsiyet değişkeni açısından kadın katılımcıların az da olsa erkek katılımcılara nazaran biraz daha fazla çevreye duyarlı olduğu, yerleşim yeri değişkeni açısından az da olsa ilçe merkezinde ikamet eden öğretmenlerin diğer yerlerde ikamet eden öğretmenlere nazaran çevreye biraz daha duyarlı olduğu, katılımcıların görev yeri değişkeni açısından incelendiğinde ilkokulda görev yapan katılımcıların diğer kademelerde görev yapan katılımcılara nazaran çevreye biraz daha fazla duyarlı olduğu görülmüştür.

ÖNERİLER

1. Okullarda eğitim gören özellikle erkek öğrencilerin çevre duyarlılıklarının istenen düzeyde olması için gördükleri derslerin içeriği onlara hitap edecek şekilde revize edilebilir. Ayrıca bu eğitim sadece okulların görevi olmamalı, farklı kuruluşların da işbirliği içerisinde olması uygun olabilir.
2. Bütün kademelerdeki öğrenim gören öğrencilerin çevre duyarlılığı kazanmaları için onların ilgisini çekecek farklı etkinlikler müfredata koyulabilir.
3. Öğrencilerin ailelerine yönelik çevre eğitimi konusunda bilinçlendirici çalışmalar yapılabilir.
4. Öğrencilerin yaşadıkları bölgelere göre etkinlikler gerçekleştirilebilir.
5. Yapılacak başka araştırmalar, çeşitli yazılımlar kullanılarak il genelinde yapılabilir.
6. Yapılacak başka araştırmalar katılımcıların fen okuryazarlığı veya sürdürülebilir çevre değişkenleri üzerinde gerçekleştirilebilir.

KAYNAKÇA

- Aksu**, Yasemin, (2009), *Fen ve Teknoloji İle Sınıf Öğretmenlerinin Çevre Sorunlarına Yönelik Tutumlarının Belirlenmesi (Burdur İli Örneği)*, Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Fen Bilimleri Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Isparta.
- Alıca**, Süheyla ve Suzan, Gökalp, (2017), *Kadın ve Çevre*, <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2017-2017-1719>, (Erişim Tarihi: 14 Mayıs 2019)
- Buluç**, Betül, **Yamaç**, Mustafa ve **Altan**, Metin, (2012), Dünya Dışı Ortamların Mikrobiyal Yaşanabilirlik Açısından Değerlendirilmesi, *Anadolu Üniversitesi Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 2 (2), 119-142.
- Büyüköztürk**, Şener, **Çakmak**, Ebru Kılıç, **Akgün**, Özcan Erkan, **Karadeniz**, Şirin ve **Demirel**, Funda. (2014), *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Çabuk**, Burcu ve **Karacaoğlu**, Cem, (2003), Üniversite Öğrencilerinin Çevre Duyarlılıklarının İncelenmesi, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 36(1-2), s.189-198.

- Demirbaş**, Murat ve **Pektaş**, Hüseyin Miraç, (2009), İlköğretim Öğrencilerinin Çevre Sorunu İle İlişkili Temel Kavramları Gerçekleştirme Düzeyi, *Necati Bey Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3 (2), s. 195-211.
- Ekici**, Gülay, (2005), Lise Öğrencilerinin Çevre Eğitimine Yönelik Tutumlarının İncelenmesi, *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 18, 236-252.
- Genç**, Murat ve **Genç**, Tülin, (2013), Sınıf Öğretmenliği Öğrencilerinin Çevreye Yönelik Tutumlarının Belirlenmesi, *Asya Öğretim Dergisi*, 2013 – 1(1),s. 9-19.
- Gökçe**, Nazlı, **Kaya**, Erdoğan, **Aktay**, Sayım ve **Özden**, Muhammet, (2007), İlköğretim Öğrencilerinin Çevreye Yönelik Tutumları, *İlköğretim Online*, 6(3), s. 452-468.
- Güven**, Ezgi ve **Aydoğdu**, Mustafa, (2012), Çevre Sorunlarına Yönelik Farkındalık Ölçeğinin Geliştirilmesi ve Öğretmen Adaylarının Farkındalık Düzeylerinin Belirlenmesi, *Öğretmen Eğitimi ve Eğitimcileri Dergisi* 1 (2), s. 185-202.
- Harunluoğulları**, Muazzez, (2017), Enerji Kaynaklarının Jeopolitiği ve Küresel Güçlerin Enerji Politikaları. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 3(1), s. 146-171.
- Hatipoğlu**, Mehmet, (2016), Çevrenin Korunmasında İdari Yaptırımların Caydırıcılık Açısından Değerlendirilmesi. Bu Kaynağa <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/145036> adresinden Ulaşılmıştır. (Erişim Tarihi: 09.10.2019).
- Karaman**, Sedat, (2006), Hayvansal Üretimden Kaynaklanan Çevre Sorunları ve Çözüm Olanakları, *KSÜ. Fen ve Mühendislik Dergisi*, 9(2),s. 133-139.
- Karataş**, Eda, (2019), *Üniversite Öğrencilerinin Kentleşmeye Bağlı Olarak Ortaya Çıkan Çevre Sorunlarına Karşı Duyarlılıkları*, Sinop Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Disiplinler Arası Çevre Sağlığı Bölümü, Yüksek Lisans Tezi, Sinop.
- Kaşot**, Nazım, (2017), *Çevre Eğitimi*, Ankara: Eğiten Kitap Yayınları.
- Kayalı**, Hülya, (2010), Sosyal Bilgiler, Türkçe ve Sınıf Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Çevre Sorunlarına Yönelik Tutumları, *Marmara Coğrafya Dergisi Sayı: 21, Ocak - 2010*, s.258-268.
- Milli Eğitim Bakanlığı** (1973). Milli Eğitim Temel Kanunu. Ankara: MEB Yayınları.

- Öcal**, Tülay, (2013), Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Çevre Sorunlarına Yönelik Tutumlarının Belirlenmesi, *Marmara Coğrafya Dergisi*, 27, s.333-352.
- Ünal**, Nilüfer, (2008), *Öğretmen Adaylarının Küresel ve Yerel Çevre Sorunları İle İlgili Görüş ve Yaklaşımları*, İlköğretim Fen ve Matematik Alanları Eğitimi Bölümü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Polat**, Suat, (2012), *Öğretmen Adaylarının (Sosyal Bilgiler, Fen Bilgisi, İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, Türkçe) Çevre Sorunlarına Yönelik Tutumları*, Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri.
- Şama**, Erdoğan, (2003), Öğretmen Adaylarının Çevre Sorunlarına Yönelik Tutumları, *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(2), s.99-110.
- Şimşekli**, Yeter (2004). Çevre Bilincinin Geliştirilmesine Yönelik Çevre Eğitimi Etkinliklerine İlköğretim Okullarının Duyarlılığı, *Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(1), s. 83-92
- Timur**, Serkan ve **Yılmaz**, Mehmet (2011), Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Çevre Bilgi Düzeylerinin Belirlenmesi ve Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi, *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31(1),s. 303-320.
- TUİK**. (2018), Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları, <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr> (Erişim Tarihi: 05.05.2019).
- Tunç**, Ayşegül, Özbek, **Ömür**, Gökçe, Akademik ve **Düren**, Ayşe, Zeynep, (2012), Çevresel Farkındalık, *İ.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 47, s.227-246.
- Yalçınkaya**, Elvan, (2012), İlköğretim 6. Sınıf Öğrencilerinin Çevre Sorunları Farkındalık Düzeyleri, *Marmara Coğrafya Dergisi*, s. 137-151.
- Yılmaz**, Ayhan, **Morgil**, İnci, **Aktuğ**, Pınar ve **Göbekli**, İsmail, (2002), Ortaöğretim ve Üniversite Öğrencilerinin Çevre, Çevre Kavramları ve Sorunları Konusundaki Bilgileri ve Öneriler, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22, s. 156-162.